Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EU stratégiai iránytűje

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 140/04)

Előadó: **Christian MOOS**

Társelőadó: **Peter CLEVER**

Közgyűlési határozat:	2022.7.14.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
	saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.12.20.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.1.24.
Plenáris ülésszak száma:	575.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	163/1/5

1. **Összefoglalás és ajánlások**

1.1. A stratégiai iránytű nagy előrelépésnek számít. Nagyon fontos konkrét projekteket és intézkedéseket sorol fel, amelyek növelik az európai biztonságot. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy az európai külés biztonságpolitika átfogó stratégiájának kialakítása érdekében ki kell terjeszteni a stratégiai iránytűt, és hogy a civil társadalmat be kell vonni ebbe a folyamatba.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a biztonság messze túlmutat a védelmen, és hogy egy átfogó uniós biztonsági stratégiának a konkrét védelmi intézkedések támogatása és kiegészítése érdekében a polgári és a megelőzési szempontokra is összpontosítania kell.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza a társadalmi igazságosság, a gazdasági kilátások és a környezeti fenntarthatóság jelentőségét a megelőzés tekintetében. A társadalmi béke és a gazdasági stabilitás az erőszakmentesség fontos előfeltételei. A globális felmelegedés korlátozása és a következményeinek kezelése alapvető fontosságú ahhoz, hogy a világban fent lehessen tartani a társadalmi rendet és a békét.

1.4. A stratégiai iránytű nem veszi kellőképpen figyelembe, hogy milyen szerepet játszhat, illetve kell játszania az európai civil társadalomnak annak érdekében, hogy növelni lehessen a hibrid támadásokkal, valamint az uniós tagállamokon belüli és az uniós tagállamok közötti kohézió és szolidaritás ellenséges erők általi szisztematikus aláásásával szembeni rezilienciát.

1.5. A polgári és megelőző biztonságpolitika szorosan összekapcsolódik a katonai védelmi képességgel. Ez utóbbi a biztonság nélkülözhetetlen feltétele, és elrettentő hatásának jóvoltából megelőző jellegűnek is tekinthető.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a stratégiai iránytű túlságosan pozitív képet fest az európai biztonság- és védelempolitikáról.

1.7. A NATO nemcsak az EU stratégiai partnere, hanem az Unió biztonságának fő letéteményese is. Az európaiaknak a saját cselekvőképességüket erősítő intézkedésekkel nagyobb hozzáadott értéket kell biztosítaniuk a NATO számára. Az EU és a NATO eddig nem használta ki teljes mértékben az együttműködésükben rejlő lehetőségeket. A biztonság és védelem európai pillérének megerősítése a NATO megerősítését jelenti.

1.8. Végső soron az EU-nak nagyobb felelősséget kell vállalnia, és a NATO európai pilléreként létre kell hoznia az európai védelmi uniót, biztosítva, hogy az teljes mértékben tiszteletben tartsa az egyes tagállamok semlegességét, és összeegyeztethető legyen azzal.

1.9. Az EU-nak jobban meg kell értenie a transzatlanti partnerség kulcsfontosságú szerepét a NATO – és ezáltal Európa biztonsága – szempontjából.

1.10. Túl sok uniós tagállam hanyagolta el hosszú időn keresztül védelmi kötelezettségeit és képességeit, ami a fegyveres erők drámai alulfelszereltségéhez, felkészületlenségéhez és interoperabilitásának hiányához vezetett.

1.11. Az uniós tagállamoknak jobban össze kell hangolniuk a nemzeti szintű képességfejlesztést és védelmi tervezést, és sokkal több közös beszerzést kell végrehajtaniuk. Az európai védelmi képességek nagyobb hatékonyságát a nemzeti iparpolitikák sokkal jobb összehangolása révén kell elérni.

1.12. Az európai cselekvőképességet a többségi szavazás kül- és biztonságpolitikában történő bevezetése révén meg kell erősíteni.

1.13. A stratégiai iránytű fontos kiegészítő elemeként azonosítani kell azt a szerepet, amelyet az európai civil társadalom játszhat a szolidaritás, az együttműködés és a reziliencia terén.

1.14. Az EGSZB nyilvános fórumokat javasol az európai és nemzeti szintű stratégiai viták számára.

2. **Általános megjegyzések**

2.1. E saját kezdeményezésű véleményben a stratégiai iránytű hatását vizsgáljuk, és a civil társadalom szemszögéből igyekszünk szakpolitikai szempontból értékelni az ehhez kapcsolódó európai célkitűzéseket és lehetőségeket. Az EGSZB üdvözli az európai biztonság és védelem megerősítésére irányuló uniós kezdeményezéseket.

2.2. A civil társadalom nem csak egy mellékszereplő a biztonsági kérdésekben, és véleményét meg kell hallgatni. Konfliktus esetén a polgári intézmények nagymértékben érintettek, és a civilek szenvedik el a háború pusztító következményeit.

2.3. A civil társadalom szempontjából a stratégiai iránytű szűken értelmezi a biztonság fogalmát, különös hangsúlyt helyezve a védelemre. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a biztonság messze túlmutat a védelmen, és az uniós biztonsági stratégiának a stratégiai iránytű keretében jelenleg tapasztaltnál nagyobb hangsúlyt kellene helyeznie a polgári és megelőzési szempontokra.

2.4. Az Európai Unió (EU) az erőszak és a háború ellentéte. Az EU-nak jobban ki kell használnia politikai, anyagi és kulturális erőforrásait, hogy hozzájáruljon a konfliktusok békés rendezéséhez és megelőzze a katonai eszkalációt, mivel talán éppen ebben rejlik az a képessége, hogy jelentős hozzáadott értéket teremtsen, és ez lehet a kulcsa eddig kifejtett globális befolyásának is. Hatékonyabban síkra kell szállnia a többoldalú fegyverzetellenőrzési megállapodásokhoz való visszatérés, a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáról szóló szerződés betartása, valamint a nukleáris leszerelés melletti elköteleződés érdekében.

2.5. A szabályokon alapuló multilaterális rend kulcsfontosságú az egyetemes emberi jogok védelmének szempontjából. Az Uniónak – a világ valamennyi, hasonlóan gondolkodó partnerével együtt – minden tőle telhetőt meg kell tennie a szabályokon alapuló multilaterális rend erősítése, illetve szükség esetén helyreállítása és megújítása érdekében. A hajlíthatatlan erőpolitika és az „erősebb joga” nem egyeztethető össze a demokráciával és a jogállamisággal. A biztonság szabadság nélkül értelmét vesztené. Ugyanakkor a biztonság fontos előfeltétele is a szabadságnak.

2.6. A polgári és megelőző biztonságpolitika nem ellentétes a katonai védelmi képességgel. Éppen ellenkezőleg, ez utóbbi a biztonság nélkülözhetetlen feltétele, és elrettentő hatásának jóvoltából megelőző jellegűnek is tekinthető.

2.7. A biztonságba és a védelembe irányuló politikai és pénzügyi befektetések esetében alapos és komoly értékelést kell végezni az EU a) rendszerszintű és b) eszközszintű erősségei és gyengeségei tekintetében, valamint azzal kapcsolatban, hogy képes-e az EU i. gondoskodni saját biztonságáról, ii. stabilitást teremteni a szomszédságában, iii. biztosítani a globális kereskedelmi útvonalakat és a kritikus fontosságú árukhoz és anyagokhoz való hozzáférést, és nem utolsósorban iv. a tagállamok segítségével megbízható és egyértelműen elkötelezett partnerként venni részt a szövetségekben, amelyek nem csak Európa biztonsága szempontjából bírnak alapvető jelentőséggel.

2.8. A biztonság és a szabadság nem érhető el kizárólag katonai képességek révén. Ehhez holisztikus társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi megközelítésre, valamint jobb hírszerzésre és előrejelzésre van szükség. Prioritásként kell kezelni a megelőző politikát és a diplomáciai és polgári eszközökkel történő konfliktusrendezést, katonai erő pedig csak a legvégső esetben vethető be. Ez azonban magában foglalja a hiteles katonai képességek meglétét is, valamint azt, hogy kétséget kizáróan készen is álljanak ezek bevetésére, ha az elkerülhetetlen. Az Uniónak határozottabban kell védenie saját érdekeit.

2.9. A globális biztonsági rendszer végső célja az igazságos béke fenntartása, és e cél elérésének legjobb eszköze a multilateralizmus. Ugyanakkor a rendszerre egyre nagyobb nyomás nehezedik, és az EGSZB megismétli a 2022. évi globális békejelentés ajánlásait, amelyek a béke globális architektúrájának megerősítését célzó fellépést sürgetik ([1]).

2.10. A védelmi képességek megerősítésére és a biztonság növelésére irányuló intézkedések végrehajtásához nagyobb intézményközi következetességre, a silómentalitás megszüntetésére és mindenekelőtt a tagállamok határozott elkötelezettségére van szükség.

2.11. Az Ukrajna elleni orosz inváziót, a háború Európába való visszatérésére és a hajlíthatatlan erőpolitikára tekintettel hatékony elrettentő képességekre van szükség. Ugyan a nagyhatalmi politika soha nem tartozott az EU céljai közé, most, hogy Oroszország és Kína megkérdőjelezi a nemzetközi rendszert és biztonságot, alkalmazkodnia kell a nagyhatalmak közötti növekvő, rendszerszintű versenyhez. Oroszország nyíltan megsérti az ENSZ Alapokmányát, Kína pedig az egyetemes emberi jogokat, amint az Hszincsiangban és Hongkongban is jól látható.

2.12. Az USA, Kanada és a világ más demokráciái fontos partnerek abban, hogy végrehajtsuk azt, ami iránt az ENSZ minden tagállama hivatalosan és önként elkötelezte magát: az egyetemes emberi jogok érvényesítését, amelyekből soha, sehol nem lehet engedni.

2.13. Az EU-nak jobban meg kell értenie a transzatlanti partnerség, azaz az EU és az USA közötti kapcsolatok alapvető fontosságát a NATO és ezáltal Európa biztonsága szempontjából. Bár az elmúlt években az USA érdeklődésének középpontjába egyre inkább az ázsiai és csendes-óceáni térség került, az orosz agresszió azt mutatja, hogy a világrendet a jövőben szükség esetén Európában is biztosítani kell és meg kell védeni.

2.14. A NATO nem csupán az EU stratégiai partnere: Európa katonai védelmét a NATO biztosítja, és az európai védelmi pillért teljes mértékben ezt kiegészítő módon kell kialakítani. Az Ukrajna elleni orosz invázió és a nemzetközi biztonsági rend elleni orosz támadás minden tekintetben megerősíti ezt a tényt. Az európai védelmi együttműködés fokozása megerősítheti a NATO-t és növelheti Európa cselekvőképességét a saját biztonságához és a regionális stabilitáshoz való hatékonyabb hozzájárulás tekintetében.

2.15. Habár az EU mint politikai közösség és a NATO mint szövetség egyáltalán nem azonos, a kettő közötti átfedés – és nem csak az értékek és a célok tekintetében – jelentősen növekszik. Finnország és Svédország NATO-csatlakozásával 23 ország mindkét szervezethez tartozni fog. Az európaiaknak a saját stratégiai cselekvőképességüket erősítő intézkedésekkel nagyobb hozzáadott értéket kell biztosítaniuk a szövetség számára. Végső soron az EU-nak nagyobb felelősséget kell vállalnia saját biztonságáért, és a NATO európai pilléreként létre kell hoznia az európai védelmi uniót, teljes mértékben tiszteletben tartva eközben egyes tagállamok semlegességét.

2.16. Túl sok tagállam hanyagolta el túl sok éven keresztül védelmi képességeit. Sok uniós tagállamban az esetenként elégtelen, de mindenekelőtt nem hatékony védelmi kiadások a fegyveres erők drámai alulfelszereltségéhez, felkészületlenségéhez és interoperabilitásának hiányához vezettek. A NATO-tagsággal is rendelkező uniós tagállamok esetében ez azt jelenti, hogy elhanyagolják szövetségi kötelezettségeiket.

2.17. Európa védelmi képessége nemcsak az e célra rendelkezésre bocsátott költségvetési előirányzatok összegétől, hanem mindenekelőtt azok hatékony felhasználásától függ. Az EU-ban működő különböző fegyverrendszerek jelenleg átfedésekhez vezetnek, és magas költségeket, valamint hatékonysági problémákat okoznak. Az uniós tagállamoknak jobban

([1]) *Common Security – For our shared future*, Stockholm, 2022.

össze kell hangolniuk a nemzeti szintű képességfejlesztést és védelmi tervezést, és sokkal több közös beszerzést kell végrehajtaniuk. Következetes uniós és nemzeti szintű közbeszerzési politikákat kell elfogadni a költségek csökkentéséhez szükséges méretgazdaságosság elérése, valamint a kialakulóban lévő induló vállalkozások fennmaradásának biztosításához szükséges aktivitás kifejtése érdekében ([2]). Az európai védelmi piacon jelenleg alkalmazott gyakorlatok az európai szintű cselekvés hiányából fakadó magas költségeket tükrözik.

2.18. Az állandó strukturált együttműködés (PESCO), a koordinált éves védelmi szemle (CARD) és az Európai Védelmi Alap (EDF) ellenére az EU túl csekély előrehaladást ért el az olyan hatékony közös struktúrák kialakítása terén, amelyekkel saját biztonságáról gondoskodhatna. Ennek megfelelően nagy jelentőséggel bír a 2022. márciusi versailles-i nyilatkozat, amely az állam- és kormányfők 2021. decemberi azon határozatán alapul, miszerint „az Európai Unió nagyobb felelősséget vállal saját biztonságáért, a védelem terén stratégiai megközelítést alkalmaz, és növeli az önálló fellépésre való képességét”.

2.19. Az EU kül- és biztonságpolitikai fellépési képessége megerősödne azáltal, ha a Tanácsban a külpolitika területén elmozdulnának az egyhangú döntéshozatalról (amely minden egyes tagállam számára lehetőséget biztosít arra, hogy blokkolja az összes többit). Köztes megoldásként fontolóra lehetne venni, hogy ideiglenesen teszteljék a minősített többségi szavazás vagy a kettős minősített többség (azaz a minősített többségre vonatkozó magasabb küszöbértékek) gyakorlatát. A tagállamok egységes fellépését azonban elsősorban nem az intézményi keret akadályozza. A tagállamok inkább megkerülik a meglévő intézményi keretet, nem használják ki a benne rejlő lehetőségeket, és nem kívánnak részt venni abban.

2.20. A biztonság letéteményeseként Európának új narratívára, valamint a civil társadalom és a polgári szerepvállalás által vezérelt konkrét intézkedésekre lehet szüksége ahhoz, hogy anélkül erősíthesse meg az európai identitást és szolidaritást, hogy attól kellene tartania, hogy a nacionalizmust az európai sovinizmus váltja fel. A nyilvánosság részvételének nyitottnak, átláthatónak és inkluzívnak kell lennie.

3. **A stratégiai iránytű pozitív vetületei**

3.1. Jól választották meg a stratégiai iránytű célját, amely arra irányul, hogy a kapacitásépítés („cselekvés”), a nagyobb felkészültség („biztonság”), a célzott beruházások („beruházás”) és a fokozott együttműködés („partnerség”) révén fokozzák a biztonságot, valamint megerősítések a partnerségeket és a szövetségeket.

3.2. A stratégiai iránytű célja, hogy megerősítse Európának az ENSZ Alapokmányában foglalt elvek tiszteletben tartása, a béke helyreállítása és a szabadság Európán belüli védelme iránti eltökéltségét.

3.3. Ami a biztonságot illeti, a stratégiai iránytű „rendszerszintű riválisként” utal Kínára; ezt az egyetemes emberi jogok tömeges megsértése, Tajvan folyamatos fenyegetése és az orosz agresszor támogatása is megerősítette. A stratégiai iránytű kiemeli, hogy Kína és Oroszország megkérdőjelezi a nemzetközi rendet. Bővítik nukleáris arzenáljukat és új fegyverrendszereket fejlesztenek ki.

3.4. Az iránytű rámutat, hogy ezzel vészesen aláássák a fegyverzet-ellenőrzési architektúrát, és e „jogi vákuum” káros hatással van az EU biztonságára nézve.

3.5. Az EU a világ minden régiójában jogos érdekeket képvisel. A stratégiai iránytű nem terjed ki szisztematikusan mindezekre, de helyesen állapítja meg, hogy – amint azt különösen a Nyugat-Balkánon már láttuk – Európa tétlensége felhívást jelent más hatalmak számára, hogy betöltsék az űrt.

3.6. A stratégiai iránytű hangsúlyozza, hogy az Uniónak sokkal gyorsabban és lényegesen nagyobb elszántsággal kell fellépnie, a tagállamok számára pedig biztosítani kell, hogy számíthassanak a kölcsönös segítségnyújtásra. Éppen ezért kiemeli az EUSZ 42. cikke (7) bekezdésének fontosságát. Az Uniónak tisztáznia kell, hogy ezen elsődleges jogi alap összhangban áll-e a NATO-szerződés 5. cikke szerinti segítségnyújtási kötelezettséggel.

([2]) *A biztonsági és védelmi technológiákra vonatkozó ütemterv*, [COM(2022) 61 final], 4.9. pont.

3.7. A stratégiai iránytű a NATO-val összeegyeztethető prioritásként határozza meg a műveleti készenlét és az interoperabilitás javítását. A stratégiai iránytű úgy ábrázolja az Uniót, mint amely egyengeti az utat az európai védelem javítása előtt, és bejelenti, hogy az EU fel fogja számolni a kritikus képességek terén meglévő hiányosságokat, meg fogja erősíteni az európai társadalmak rezilienciáját és stabilitást fog teremteni az európai szomszédságban. Az első lépést az 5 000 főből álló gyorstelepítésű kapacitás létrehozása jelenti, amely 2025-re lesz teljesen működőképes. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a megvalósítással nem szabad tovább késlekedni, mivel az EU e tekintetben már több mint két évtizede ambiciózusabb célokat tűzött ki, amelyeket máig sem sikerült elérni.

3.8. Még ha a stratégiai iránytű nem is hivatkozik a minősített többségi szavazás külpolitika terén történő bevezetésére, konstruktív tartózkodást szorgalmaz annak érdekében, hogy a cselekvésre kész tagállamok haladhassanak tovább. E tekintetben jobban ki lehetne használni az EUSZ 44. cikkét annak érdekében, hogy a Tanács általi hatáskör-átruházás révén a közös biztonság- és védelempolitika (KBVP) terén lehetővé tegyék az együttműködést a megfelelő képességekkel rendelkező, erre kész tagállamok számára.

3.9. A stratégiai iránytű célja a polgári és a katonai KBVP-missziók és -műveletek észszerű ötvözése. A nem katonai válaszlépésekkel összefüggésben kiemeli a polgári KBVP-missziók jelentőségét. A stratégiai iránytű szorosabb együttműködésre törekszik a KBVP és az uniós bel- és igazságügyi érdekelt felek között.

3.10. Az EGSZB üdvözli, hogy a stratégiai iránytű cselekvésorientált megközelítést alkalmaz, továbbá konkrét javaslatokat és lépéseket, valamint céldátumokat és mérföldköveket határoz meg, amelyeket az Európai Unió Tanácsának és az Európai Tanácsnak rendszeresen felül kell vizsgálnia.

3.11. A stratégiai iránytű olyan fontos intézkedéseket is kiemel, amelyek célja a „nemek közötti egyenlőség, a béke és a biztonság”, valamint az éghajlati hatékonyság koncepciójának jobb bevezetése a KBVP-missziókba és -műveletekbe. Az EU például 2023-ig meg fogja erősíteni az egyetemes emberi jogi és a nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó tanácsadói hálózatát KBVP-misszióin és -műveletein belül, az uniós éghajlatváltozási és védelmi ütemterv végrehajtásával pedig a klímasemlegesség felé fogja terelni a katonai ágazatot.

4. **Az iránytűvel kapcsolatos kritikai észrevételek**

4.1. A stratégiai iránytű igen ambiciózus dokumentum, amely 2025-ig több mint 80 konkrét intézkedést határoz meg. E tekintetben a tagállamok részéről erős politikai akaratra van szükség, különben fennáll annak a veszélye, hogy a dokumentumban inkább egy olyan Unió képe tükröződik vissza, amely nem rendelkezik hatáskörrel külpolitikai és védelmi kérdésekben.

4.2. A stratégiai iránytű jellemzően szűkebben értelmezi a biztonság fogalmát: a biztonság azonban több a védelemnél. A katonai konfliktusok elkerülése szempontjából döntő jelentőséggel bír a megelőzés és az előrelátás fokozása. A stratégiai iránytű a konkrét projektek és intézkedések jegyzékének összeállítására összpontosít. Az EGSZB üdvözli ezt. Ugyanakkor az iránytű nem hivatkozik konkrét földrajzi területekre, és nem határozza meg kellőképpen, hogy a területén kívül – például a közvetlen szomszédságában – hol kívánja még az EU az értékeivel és céljaival összhangban kiterjeszteni a stabilitást és a biztonságot. Az iránytűt ki kell szélesíteni egy olyan átfogó stratégia kialakítása érdekében, amely magában foglalja a civil társadalom bevonását is.

4.3. A stratégiai iránytű meglehetősen pozitív képet fest az uniós biztonság- és védelempolitika koherenciájáról és az EU lehetséges képességeiről, például amikor azt állítja, hogy a külső konfliktusok és válságok megelőzése és kezelése tekintetében az EU ereje abban rejlik, hogy képes katonai és polgári eszközöket egyaránt igénybe venni. Az iránytű nem említ konkrét példákat arra, hogy ez hol lenne sikeres. Egy valóságtól elrugaszkodott elemzés azonban nem szolgálhat szilárd alapként a biztonsági stratégiához. Az EU önértékelése, miszerint következetesen vezető szerepet játszik a többoldalú megoldásokban, és az, hogy a stratégiai iránytűben – például a globális biztonsággal kapcsolatos felelősségének vállalásával összefüggésben – kifejezetten dicséri önmagát, nem teszi lehetővé az őszinte számvetést.

4.4. Lehet, hogy az EU sok politikai és pénzügyi erőforrást fektetett be a multilateralizmusba, de a tagállamok – legalábbis az orosz támadásig – csak akkor követtek összehangolt európai külpolitikai célokat, ha azok közvetlenül megfeleltek saját nemzeti érdekeiknek. A stratégiai előrelátás alapvető hiánya több példával is szemléltethető, többek között a következőkkel: a nyugat-balkáni bővítési folyamat, az európaiak líbiai háborúra adott válaszai, az energia-, nyersanyag- és egyéb ellátási függőségek, Európa ENSZ-en belüli képviselete, valamint a nemzeti katonai kapacitásokba irányuló GDP-arányos beruházások eltérő szintje.

4.5. A stratégiai iránytű elismeri, hogy a NATO ugyan fontos az európai biztonság szempontjából, de nem elegendő. Az iránytű megemlíti a NATO-val fennálló stratégiai partnerséget, a kiegészítő jelleget és a döntéshozatali autonómiát. Ugyanakkor csak néhány tagállam semleges, azaz nem NATO-tag, és a szövetség pusztán stratégiai partnernél többet jelent Európa számára. A NATO Európa biztonságának egyetlen valódi letéteményese, és beláthatatlan ideig az is marad. Az EU azonban segíthet az európaiaknak jobban megszervezni az európai biztonsághoz való hozzájárulásukat, mégpedig úgy, hogy gondoskodik arról, hogy egyesítsék védelmi képességeiket, összehangolatlan nemzeti politikájukat pedig feladják egy közös európai megközelítés javára. A stratégiai iránytűben foglalt számos jó megközelítés ellenére sem az EU, sem a NATO nem aknázta ki eddig teljes mértékben az együttműködésükben rejlő lehetőségeket.

4.6. A stratégiai iránytűhöz hasonlóan egyértelműen meg kell határozni az európai stratégiai autonómia fogalmát, ha azt a biztonsági és védelmi kérdésekre alkalmazzák. A stratégiai autonómia nem arról szól, hogy az EU egyedül járjon el, hanem hogy jobb partnerré váljon, amely képes szükség esetén cselekedni, még akkor is, ha esetleg nem áll rendelkezésre támogatás. Nem jelentheti azt, hogy egyenlő távolságot tartanak a nagyhatalmaktól, ahogyan azt az EGSZB a transzatlanti kapcsolatokról szóló új keletű véleményében hangsúlyozta. Az USA jelenleg Európa legfontosabb szövetségese és partnere, és a jövőben is az marad. Az EU-nak ugyanakkor követnie kell a stratégiai függőségek csökkentésének útját, többek között a biztonsági és védelmi ágazatokban is, amint azt az EGSZB a *biztonsági és védelmi technológiákra vonatkozó ütemtervről* szóló véleményében ([3]) is megállapította.

4.7. Csökkenteni kell az egyoldalú európai függőségeket, és nem csak a védelem területén. Ez alapvető fontosságú Európa biztonsága szempontjából. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a kölcsönös függőségek, különösen a hasonlóan gondolkodó partnerek között, nemcsak előnyösek, hanem elengedhetetlenek is egy szabályokon alapuló multilaterális rendhez.

4.8. Az EU jövőbeli katonai képességeit illetően a stratégiai iránytűben bejelentett uniós harccsoportok vagy gyorsreagálású erők összhangban vannak a nemzetközileg koordinált missziók keretében gyorsan bevethető, kisebb fegyveres erőkre vonatkozó elgondolással. Ezek az erőfeszítések azonban nem szemlélhetők attól a kérdéstől függetlenül, hogy Európa a NATO keretein belül megfelelően hozzájárul-e saját biztonságához. Az európai erőfeszítéseknek támogatniuk kell a NATO európai pillérének hatékonyságát. Jelenleg nem világos, hogy az uniós és NATO-tagállamok hogyan tudnak elegendő erőforrást biztosítani mind a NATO Reagáló Erők, mind az uniós gyorsreagálású erők számára, ha ezeket az erőforrásokat egyszerre kell mozgósítani. Ráadásul a gyorsan bevethető csapatokkal kapcsolatban bemutatott intézkedések részben elmaradnak a már évtizedekkel ezelőtt (Helsinki, 1999) hozott döntésektől.

4.9. A stratégiai iránytű nem veszi figyelembe, hogy milyen szerepet játszhat, illetve kell játszania a civil társadalomnak Európában annak érdekében, hogy növelni lehessen az uniós tagállamokon belüli és az uniós tagállamok közötti kohézió és szolidaritás ellenséges erők általi szisztematikus aláásásával szembeni rezilienciát.

4.10. Ahhoz, hogy az EU a biztonság demokratikus és jogállami letéteményeseként nagyobb szerephez jusson, nemcsak erős, illetve erősebb uniós intézményekre, a tagállamok részéről pedig nagyobb előrelátásra van szükség, hanem kiterjedt, határokon átnyúló társadalmi szövetségekre is, amelyek elképzelhetetlenek az erős és élénk páneurópai szervezett civil társadalom, valamint a teljes mértékben elkötelezett európai szociális partnerek nélkül.

4.11. Az ellenséges támadások nemcsak katonai műveleteket foglalnak magukban, hanem dezinformációt, kibertámadásokat, gazdasági zsarolást stb. is. A stratégiai iránytű említést tesz a hibrid fenyegetésekre való koordinált reagálást szolgáló hibrid eszköztár és a külföldi információmanipuláció és beavatkozás kezelésére szolgáló eszköztár kifejlesztéséről, valamint a kiberdiplomáciai eszköztár megerősítéséről. A stratégiai iránytű nem foglalkozik kellő mértékben ezzel a kérdéssel, különösen, ami a hatékony védelmi és ellenintézkedéseket illeti. Az Uniónak sürgősen intézményközi megközelítésre van szüksége az ilyen támadások és beavatkozások elleni fellépéshez, amelybe a reprezentatív civil társadalmat is be kell vonni annak érdekében, hogy megteremtsék az uniós polgárok közötti tényleges szolidaritás, együttműködés és reziliencia alapjait, különösen helyi szinten, ahol az ilyen támadások hatása a legközvetlenebbül érezhető.

4.12. Európa biztonságát nem csak a hagyományos értelemben vett katonai támadás lehetősége fenyegeti. A magánvállalatok, közintézmények és kritikus infrastruktúrák elleni kibertámadások és szabotázsok szintén hibrid háborús támadásnak tekintendők, amelyek szörnyű károkat okozhatnak. A stratégiai iránytű nem foglalkozik kellő mértékben ezzel a kérdéssel, különösen, ami a hatékony védelmi és ellenintézkedéseket illeti.

([3]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A biztonsági és védelmi technológiákra vonatkozó ütemterv (COM(2022) 61 final) (HL C 443., 2022.11.22., 112).

5. **Az iránytű újrakalibrálása**

5.1. Az EGSZB teljes mértékben osztja azt a nézetet, hogy az Uniónak számolnia kell az ENSZ Alapokmányát megsértő, egyre agresszívebb revizionista hatalmakkal. A szabályokon alapuló multilaterális rend helyreállítható, ha a liberális demokráciák ragaszkodnak elveikhez, azokat diplomáciai, polgári és katonai képességekkel támasztják alá, és nem engednek az önkényuralmi hatalmak csábításának, nyomásának és fenyegetésének.

5.2. Az európai politikának azt a célt kell szolgálnia, hogy megakadályozza a fegyveres konfliktusokat; azonban arról sem szabad megfeledkezni, hogy a világ már egyáltalán nem olyan békés, mint amilyennek a hidegháború vége után tűnt. Ezért az európai társadalomban politikai konszenzusra van szükség a lehetséges agresszorokkal szembeni védelmének hatékony kialakításával és különösen polgári védelmi kapacitásának kiépítésével kapcsolatban. Döntő jelentőséggel bír a nyilvános vita fokozása és a civil társadalmi szereplők aktív részvétele.

5.3. A transzatlanti partnerség jóval több politikai befektetést igényel. Bár túlmutat a NATO-n, mégis a szövetség egyik alappillére. Az európaiaknak több erőfeszítést kell tenniük az EU és az USA közötti kapcsolatok fenntartása és elmélyítése érdekében. Rendkívül fontos az USA-val való stabil partnerség mind a kereskedelmi kapcsolatok, mind a biztonság tekintetében.

5.4. A nukleáris fegyverektől mentes világ európai cél. Amíg ez meg nem valósul, az Európa számára biztosított amerikai nukleáris biztonsági garancia, a NATO nukleáris elrettentése és a francia visszatartó erő továbbra is nélkülözhetetlen tényezők az európai biztonság szempontjából.

5.5. Az európai partnereknek sürgősen a védelmi kiadásaik hatékonyságának növelésére kell összpontosítaniuk. Ez többek között a hagyományos nemzeti katonai rendszereik interoperabilitásának jelentős fokozásával érhető el. A tagállamoknak le kell küzdeniük a sürgősen szükséges rövid távú védelmi képességek beszerzésével kapcsolatos jelenlegi nehézségeket és félreértéseket, és közös megközelítést kell találniuk védelmi rendszereik közös közbeszerzés és közös együttműködési projektek révén történő közép- és hosszú távú megerősítésére. A közös európai projektek nem zárhatják ki a közeli szövetségeseket és partnereket, de az európai védelmi piachoz való hozzáférésüknek szigorúan a kölcsönösségen kell alapulnia.

5.6. A védelmi kiadások GDP-n belüli aránya annyiban fontos, hogy arról megállapodás született a nyugati szövetségesek között – *pacta sunt servanda*, azaz a megállapodásokat teljesíteni kell! A hatékony képességek tekintetében fontosabb, hogy ezeket pontosan meghatározzuk és időben megvalósítsuk. Másodlagos jelentőséggel bír, hogy ez pontosan a GDP 2 vagy több százalékát igényli-e. A lényeg az, hogy egy esetleges agresszor túl magasnak ítélje a támadás költségeit. Annak érdekében, hogy hatékonyabbá tegye a tagállamok védelmi kiadásait, az EU-nak eszközeire és intézményeire, például a PESCO-ra, a koordinált éves védelmi szemlére, az EFA-ra és az Európai Békekeretre kell támaszkodnia.

5.7. A védelmi beszerzések és az európai védelmi ipari struktúrák döntő jelentőséggel bírnak Európa biztonsága szempontjából. Ezekre nem csak a piac szabályai vonatkoznak. Európa biztonságát mindazonáltal nem áshatják alá költséges és eredménytelen kompromisszumok. A közös projekteket a versenyképes és innovatív iparágak teljesítőképességének kell vezérelnie, nem pedig az együttműködési projektekre vonatkozó nemzeti kvótáknak.

5.8. Az iránytű a biztonság számos fontos aspektusára kiterjed, de nem foglalkozik kellőképpen a hírszerzéssel. Az EU-nak aktualizálnia kell az iránytűt azáltal, hogy egyértelmű elemzést készít az európai hírszerzési képességekről, és konkrét javaslatokat tesz azok javítására.

5.9. Észszerűsíteni kell a nemzeti védelmi erőket, azaz hatékony közös parancsnoklási rendet kell létrehozni, amely végső soron a közös európai fegyveres erők alapját képezi. Meg kell tölteni tartalommal az Európai Unió Katonai Törzsét és az Európai Védelmi Ügynökséget.

6. **A civil társadalom hozzájárulása Európa biztonságához és védelméhez**

6.1. A stratégiai iránytű nagy előrelépésnek számít. Ki kell egészíteni egy olyan európai külpolitikai stratégiával, amelyet a biztonság tágabb értelemben vett, az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival is összhangban lévő fogalma jellemez, és amely aktívan bevonja a civil társadalmat.

6.2. A katonai konfliktusok elkerüléséhez feltétlenül több hírszerzésre, megelőzésre és előrejelzésre van szükség. Számos uniós tagállamnak fokoznia kell a védelmi képességeibe történő beruházásokat, és többségük már meg is kezdte ezt. Ennek a vállalásnak hosszú távra kell szólnia, amihez a civil társadalom támogatására van szükség. A NATO európai pillérének biztosítania kell a katonai elrettentést, de az EU-nak – többek között saját katonai eszközei révén – növelnie kell azon képességét, hogy konkrét megelőző hozzájárulást nyújtson a regionális békéhez és stabilitáshoz.

6.3. Amint azt az iránytű is javasolja, az EU-nak támogatnia kell a tagállamokat abban, hogy javítsák együttműködésüket annak érdekében, hogy csökkentsék védelmi képességeik nem hatékony széttagoltságát és költséges átfedéseit; mindaddig azonban, amíg nem rendelkezik valódi védelmi hatáskörrel, az EU-nak korlátozott erőforrásait továbbra is elsősorban polgári politikákra és mechanizmusokra kell fordítania a konfliktusmegelőzés lehetővé tétele érdekében. A civil társadalom itt tud valódi változást elérni társadalmi és gazdasági hálózatain, valamint a nyilvános és kulturális diplomáciában rejlő komoly potenciálján keresztül.

6.4. Egy szabad és élénk civil társadalomnak automatikus stabilizáló hatása lehet az európai biztonságot érintő válságok idején. Ezt már bizonyította például az orosz agresszió tekintetében, amikor is számos tagállamban több millió uniós polgár fogadott be és segített ukrán menekülteket, kivételes hajlandóságot mutatva a segítségnyújtásra, különösen az Ukrajnával szomszédos uniós tagállamokban. A biztonság átfogó megközelítésének magában kell foglalnia az európai szükséghelyzeti felkészültséget és a civil társadalmi szervezetek folyamatos támogatását is.

6.5. Az EGSZB a biztonság szempontjából kiemeli a társadalmi igazságosság, a gazdasági kilátások és a környezeti fenntarthatóság fontosságát. A társadalmi béke az erőszakmentesség fontos előfeltétele. A globális felmelegedés korlátozása és a következményeinek kezelése alapvető fontosságú ahhoz, hogy a világban fent lehessen tartani a társadalmi rendet és a békét.

6.6. Az EGSZB nyilvános fórumokat javasol a stratégiai vitákhoz, hogy a civil társadalom hozzájárulhasson egy olyan Európa kialakításához, amely védelmet nyújt az ellenséges támadásokkal szemben, és reziliensebbé válik a tagállamokon belüli és a tagállamok közötti közhangulatot és politikai stabilitást aláásó támadásokkal szemben. „A világhatalmak előnyökért folytatott harcában nem a katonai vagy gazdasági erő számít, hanem egy társadalom alapvető jellemzői” ([4]).

6.7. Az EGSZB, annak „Külkapcsolatok” (REX) szekciója és – tekintettel a védelmi iparra – az Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI) ([5]) kulcsszerepet játszhat az európai és a globális biztonságról a politikai szint és a társadalom között folyó párbeszédben. Az EGSZB továbbra is kéri a stratégiai iránytű rendszeres frissítését, és gondosan értékelni fogja a kapcsolódó új kezdeményezéseket, például a védelmi csomagot.

6.8. Az orosz agresszió és a Kínával folytatott rendszerszintű rivalizálás rávilágít arra, hogy az EU nem késlekedhet a geopolitikai realitásokhoz való alkalmazkodást illetően. A liberális demokráciákban ezt csak a civil társadalommal szoros együttműködésben és annak politikai támogatásával lehet elérni.

Kelt Brüsszelben, 2023. január 24-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

([4]) Mazarr, M. J.: *What Makes a Power Great. The Real Drivers of Rise and Fall, Foreign Affairs*, 2022. július/augusztus, 52. o.
([5]) https://www.eesc.europa.eu/hu/sections-other-bodies/sections-commission/consultative-commission-industrial-change-ccmi